

**Віра Вересоцька,
Лариса Казакова**

● ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: 120 РОКІВ У ЖИТТІ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Стаття є спробою ознайомити громадськість із історією створення та основними віхами розвитку та становлення Чернігівської обласної бібліотеки для дітей з 1898 року до сьогодення.

Ключові слова: найстаріша дитяча бібліотека; дитячий відділ; Чернігівська громадська бібліотека; найбільша книгозбірня дитячої літератури; промоутер творчих акцій; інформаційні технології.

Комунальний заклад «Чернігівська обласна бібліотека для дітей» – один з найстаріших в Україні спеціалізованих закладів для бібліотечного обслуговування дітей і підлітків, найбільша книгозбірня дитячої літератури в області. Це – центр з питань організації та промоції дитячого читання в регіоні, головна установа з надання методичної, консалтингової допомоги дитячим, сільським і шкільним бібліотекам Чернігівщини. Бібліотека розпочала свою діяльність 5 травня 1898 р. як дитячий відділ, виділений із загальної читальні Чернігівської громадської бібліотеки за рішенням загальних зборів «подписчиков» бібліотеки від 21 грудня 1897 р. Дитячий відділ обслуговував дітей найбільш вразливих прошарків міста, проте за розпорядженням губернатора за 27 місяців 20 серпня 1900 р. був закритий. Завдяки зусиллям правління громадської бібліотеки у 1901 р. відділ поновив свою діяльність і працював протягом 1901–1904 рр. Уже в газеті «Наші дні» за 9 січня 1905 р. є надрукована інформація про виступ видатного письменника, громадського діяча М. М. Коцюбинського на зборах членів громадської бібліотеки. Відомий літератор виступив на захист дитячої бібліотеки.

Іл. 1. Вестибюль бібліотеки.

Протягом 1905–1919 рр. дитячий відділ кілька разів відкривали і закривали згідно з наказами влади, а в 1919 р. дитячий бібліотеці виділили окреме приміщення по вул. Бульварній, потім по вул. Святославській. Перша завідувачка бібліотеки – Олена Абрамівна Гозенцуд. Фонд бібліотеки становив понад 2000 книг, щоденно її відвідували до 85 дітей. З 1922 р. бібліотеку очолила Любов Іванівна Щелкановцева, фонд бібліотеки збільшився до 3 тис. книг. З 1923 р. дитяча бібліотека працювала за новою адресою – вул. Радянська, 12. Вона мала загалом близько 300 читачів – і учнів, і дошкільнят. Фонд бібліотеки майже 3 тис. книг, у т. ч. іноземних 300 примірників.

© Вересоцька Віра Михайлівна – заступник директора КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей».

© Казакова Лариса Миколаївна – головний бібліограф КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей».

Самостійна дитяча бібліотека наприкінці 20-х років знову увійшла до складу центральної міської бібліотеки і працювала як дитячий відділ до 1934 року в складі громадської, потім центральної бібліотеки (тепер ОУНБ ім. В. Г. Короленка).

За наказом Наркомосу УРСР «Про розгортання бібліотечної роботи з дітьми в УРСР» п. 4 від 5 липня 1934 року Чернігівське облвнв організувало в м. Чернігові центральну бібліотеку для дітей та юнацтва з консультативно-методичним бюро в питаннях дитячого читання. У новому статусі в підпорядкуванні облвнв вона продовжувала працювати в приміщенні бібліотеки ім. Короленка вже з фондом 17 тис. прим. книг. У грудні 1937 р. вже як обласна бібліотека для дітей та юнацтва отримала окреме приміщення у новому чотириповерховому будинку вчителя.

На початку Другої світової війни під час бомбардування міста бібліотека і фонди майже повністю згоріли, а поновила вона свою діяльність лише в листопаді 1945 р. вже по вул. Пушкіна, 25, завдяки небайдужим чернігівцям, які збирали для неї книги. У 1949 р. бібліотеці присвоєне ім'я радянського письменника Миколи Островського, а 20 липня 2016 р. відповідно із законодавством України про декомунізацію рішенням Чернігівської обласної ради № 42/VII ім'я Миколи Островського вилучено з назви бібліотеки.

До 1963 р. бібліотека мала у структурі лише абонемент, читальний зал, відділ обробки та комплектування; у 1963 р. до них додався методико-бібліографічний кабінет, а з 1967 р. діє розгорнута структура бібліотеки: відділ обслуговування 1-4 класів (абонемент, читальний зал); відділ обслуговування 5-9 класів (абонемент, читальний зал); методико-бібліографічний відділ; відділ комплектування та обробки; відділ зберігання. У 1969 році створений відділ нотно-музичної літератури, з 2015 року він став відділом мистецтв, методичний і бібліографічний відділи працюють як самостійні відділи; бібліотека з обласної бібліотеки для дітей та юнацтва реорганізована в обласну бібліотеку для дітей.

До свого 90-річчя бібліотека отримала нове приміщення на вул. Рокоссов-

Іл.2. Вітраж за мотивами «Слова о полку Ігоревім».

Іл.3. Абонемент для читачів – учнів 5-9 класів

Іл.4. Інтернет-центр.

Читальний зал для читачів – учнів 5-9 класів.

Лл.5. Кімната казок.

ського, 22 а. Це – двоповерхове, вбудовано-прибудоване приміщення з чудовим оформленням відомих чернігівських художників: керамічне панно за творами Л. Українки (художник Т. Федоритенко), художня ковка на сходах (майстер-коваль художнього фонду В. В. Омеляненко), вітраж на два поверхи за мотивами «Слова о полку Ігоревім» (художній фонд).

На сьогодні структура бібліотеки складається з адміністрації та відділів: комплектування та обробки творів

друку; зберігання та реставрації бібліотечних фондів; обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів, обслуговування учнів 5-9 класів; мистецтв; інформаційно-бібліографічного; методології бібліотечної роботи з дітьми; господарського.

Станом на 01.01.2018 р. обсяг бібліотечного фонду становить близько 175 тис. прим., з них книг – понад 146 тис. од., періодичних видань – понад 24 тис. од., електронних видань – близько 800. Вдосконалюється і модернізується довідково-бібліографічний апарат бібліотеки для дітей та організаторів дитячого читання; електронний каталог ведеться з 2007 року, електронна база даних у ньому близько 30 тис. записів, електронна картотека статей – 67,5 тис. записів; створена база даних електронної картотеки статей з краєзнавства.

До послуг користувачів 3 читальні зали: для дошкільників та учнів 1-4 класів, учнів 5-9 класів, у відділі мистецтв. Щорічно бібліотека обслуговує понад 17 тис. користувачів; книговидача – понад 242 тис. од., кількість відвідувань за рік близько 200000 (у т. ч. 100 тис. звернень до веб-сайту); близько 20 тис. дітей відвідують творчі акції та масові заходи щорічно.

Крім обслуговування користувачів-дітей, підлітків та організаторів дитячого читання, основним напрямком діяльності бібліотеки і є науково-методична, бібліографічна, видавнича діяльність.

Науково-методична діяльність обласної бібліотеки для дітей спрямована на аналізування та прогнозування бібліотечного обслуговування дітей і підлітків на Чернігівщині, вивчення і поширення кращого бібліотечного досвіду, підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, що працюють із дітьми.

В області працюють навчально-тренінговий центр «Дитяча бібліотека XXI століття: Всесвіт інформації і культури», креатив – лабораторія «Бібліо-профі»; для дитячих і сільських бібліотекарів проводиться конкурс професійної майстерності «Діти не можуть чекати».

Бібліотека в контакті з партнерами є організатором і промоутером масштабних міських і загальноміських творчих акцій, пов'язаних з книгою, читанням дітей, зокрема, конкурсів «Читаюча родина Чернігова», «Хай весь світ дивують нині діти неньки України», «Діти, що читають – майбутнє України», «Вчимося жити на Землі»; творчих починань: «Бібліо-Оскар», бібліо-кафе «Книжкова смакота» тощо. Важливою ознакою сьогодні в роботі установи стало волонтерство – проект «Читаємо другу» для дітей з вадами зору; «Словом і ділом допомагаємо захисникам Вітчизни». А під час акції «Подаруй книгу дитині Донбасу» бібліотека однією з перших в Україні збрала і надіслала понад 3 тис. прим. книг.

Бібліографічна діяльність проводиться за декількома напрямками: насамперед, створення і подальше вдосконалення ДБА, довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів, рекомендаційно-бібліографічна діяльність, формування інформаційної культури учнів. Впроваджуються веб-квести, бук-трейлери тощо, мо-

дернізуються форми роботи.

Пріоритетом у видавничій діяльності бібліотеки є краєзнавчі дайджест-читання «Роде наш красний» (видатні земляки), серія історико-бібліографічних покажчиків «Обереги пам'яті», історико-географічні нариси «Міста і містечка Чернігівщини», рекомендаційні покажчики «Захищай! Примножуй! Бережи!», серія пам'яток «Письменники Чернігівщини – дітям», календар пам'ятних дат (Література. Краєзнавство. Мистецтво); щорічник «Хай весь світ дивують нині діти неньки України» (збірка творів – переможців обласного конкурсу юних літераторів).

Впровадження нових інформаційних технологій розпочалося в 2000 р. з першого подарованого комп'ютера. У 2003 р. створений веб-сайт бібліотеки. Бібліотека в 2013 р. виграла грант за програмою «Бібліоміст» і отримала 10 комп'ютерів з доступом

до Інтернету, створений і працює Інтернет-центр. Спільно з Чернігівським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти ім. К. Д. Ушинського розроблений і впроваджується в дитячі бібліотеки області проект «Діти за безпечний Інтернет». З 2010 р. бібліотека бере участь у Корпорації дитячих бібліотек України з аналітичного розпису періодичних видань (КОРДБА), це дає можливість читачам отримати найповнішу бібліографічну інформацію.

Найбільший внесок у розвиток бібліотеки зробили директори, які очолювали її в різні роки: У. П. Кравченко (1955–1971 рр.), М. Д. Даниленко (1971–1975 рр.), О. І. Коцюбинська (1976–1977 рр.); Н. І. Лисенко (1977 – 2012 рр.), працівники: Г. О. Добровольська, Н. Г. Зотова, В. Г. Деркач, Г. В. Бондаренко, сучасні спеціалісти Т. М. Клюй, В. М. Вересоцька, Т. В. Тянутова, Г. М. Вечерська, О. Г. Ташлик.

З 2012 року бібліотеку очолює Т. М. Клюй.

Відомості про бібліотеку подані у Вікіпедії, у статті до «Бібліотечної енциклопедії України» (електронний варіант), що готується до видання; життя і діяльність бібліотеки розкриті на веб-сайті бібліотеки <http://ostrovskogo.com.ua>, матеріали про найцікавіші факти про обласну бібліотеку для дітей систематично друкуються в обласній та всеукраїнській пресі, звучать на обласному радіо, глядачі знайомляться з ними на обласному телебаченні.

*Іл.6. Виставка-експозиція
«Мовою барв, орнаментів і крою».*

*Іл.7. Виставка-експозиція
«Моя родина – це вся Україна».*

1. Бокатов В. Дитяча бібліотека / В. Бокатов // Більшовик. – 1938. – № 83. – 11 квітня.
2. Вересоцька В. М. Традиції зберігаємо і примножуємо / В. М. Вересоцька // Світ дитячих бібліотек. – 2008. – № 1. – С. 18-20.
3. Городская общественная библиотека // Известия (Чернигов). – 1919. – 16 июня.
4. Земский сборник Черниговской губернии. – Чернигов, 1904. – № 2. – С. 163-187.
5. Информация газеты «Наші дні» о выступлении М. М. Коцюбинского и Н. А. Черлончакевича на собрании членов общественной библиотеки с требованием отменить цензуру на прогрессивные издания // Наші дні. – 1905. – 9 января.
6. Казакова Л. Сучасне бібліотечне краєзнавство – традиційні та інноваційні аспекти в діяльності бібліотек для дітей [Електронний ресурс] / Л. Казакова // Бібліотека у форматі Д*. – 2016. – № 3. – С. 36-40. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/D0/Book/View/105#page/36/mode/2up>. – Назва з екрану.
7. Клой Т. Читаймо родиною!: [14-й конкурс «Читаюча родина» в Чернігівській обласній бібліотеці для дітей] / Т. Клой // Деснянська правда. – 2016. – 3 березня. – С. 7.
8. Книга и книжное дело в Украинской ССР: сборник документов и материалов 1917-1941 гг. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 364-365.
9. Очаг детской культуры // Красное знамя. – 1923. – 30 марта.
10. Протокол губэкономсовещания № 44а от 15.10.22 // Красное знамя. – 1922. – 8 июня.
11. Чепурний В. «Діти не можуть чекати»: [конкурс сільських бібліотекарів в Чернігівській обласній бібліотеці для дітей] / В. Чепурний // Голос України. – 2016. – 28 вересня. – С. 8.
12. Чернігівська обласна бібліотека для дітей [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія : [веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9. – Назва з екрану.
13. Вересоцька В. Чернігівська обласна бібліотека для дітей: 120 років в житті Чернігівщини / В. Вересоцька, Л. Казакова [Електронний ресурс] // Чернігівська обласна бібліотека для дітей : [веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://ostrovskogo.com.ua/news/chernigivska_oblasna_biblioteka_dlja_ditej_120_rokiv_v_zhitti_chernigivshhini/2018-02-05-735. – Назва з екрану.
14. Чернігівській ОДБ – 110 років [Електронний ресурс] // Youtube : [веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=HtWolJbrPsY>. – Назва з екрану

Стаття являється попиткою ознакомити общественность с историей создания и основными вехами развития и становления Черниговской областной библиотеки для детей с 1898 года до наших дней.

Ключевые слова: старейшая детская библиотека; детский отдел; Черниговская общественная библиотека; самая большая библиотека детской литературы; промоутер творческих акций; информационные технологии.

The article is an attempt to familiarize the public with the history of creation and the main milestones of the development and formation of the Chernihiv Oblast Library for Children from 1898 to the present.

Key words: the oldest children's library; children's department; Chernihiv Public Library; the largest library of children's literature; promoter of creative actions; Information Technology